

Procena socijalne kompetencije liberala i konzervativaca na osnovu političke orijentacije procenjivača

U radu smo ispitivali da li procena socijalne kompetencije liberala i konzervativaca zavisi od političke orijentacije procenjivača. Socijalna kompetencija je u ovom radu tumačena kao uspešnost u interakciji sa drugim ljudima i sastoji se od: socijalne percepcije, socijalne adaptivnosti i ekspresivnosti. Politički stavovi definisani su na osi liberalizam – konzervativizam. U istraživanju su učestvovala 102 ispitanika, oba pola, starosti od 19 do 55 godina. Ispitanici su na osnovu opisa liberala i konzervativaca procenjivali koliko se tvrdnje na supskalama socijalne percepcije, socijalne adaptivnosti i ekspresivnosti odnose na liberale, a koliko na konzervativce. Potom su popunjavali skalu liberalizma, na osnovu koje su razvrstani u tri grupe: liberale, umerene i konzervativce. Rezultati su pokazali da su politička orijentacija procenjivanog i politički stavovi procenjivača bitni za procenu socijalne percepcije. Liberali su na celom uzorku bili procenjeni kao kompetentniji na skali socijalne percepcije, dok su konzervativci od strane konzervativaca procenjeni boljim nego od strane liberala. Za procenu socijalne adaptivnosti značajna je samo politička orijentacija procenjivanog, pri čemu su liberali procenjeni kao adaptabilniji. Nijedna od komponenti nema izražen efekat na procenu ekspresivnosti. Zaključak je da je za procenu socijalne kompetencije bitnija politička orijentacija procenjivanog, tj. da li je osoba koja je procenjivana liberal ili konzervativac, nego politički stavovi procenjivača.

Uvod

Socijalna kompetencija

Proučavanje socijalne kompetencije, kao dimenzije individualnih razlika, može se pronaći još kod Torndajka (Thorndike 1920), koji je definiše kao sposobnost osobe da se u ljudskim odnosima ponaša mudro, prema važećim društvenim normama. Dalji pokušaji operacionalizacije ovog konstrukta doveli su do debate o tome da li je socijalna kompetencija jedinstvena osobina ili deo opšte intelektualne sposobnosti. Istraživači koji su koristili različite skale socijalne memorije za merenje socijalnih veština dosledno su dobijali visoko preklapanje po sadržaju između socijalne kompetencije i opšte intelektualne sposobnosti (Schneider *et al.* 1996). Međutim, istraživanja u kojima je socijalna kompetencija operacionalizovana kao efektno socijalno ponašanje dovela su do toga da socijalna kompetencija i intelektualna sposobnost počnu da se posmatraju kao odvojeni konstrukti (Brown i Anthony 1990; Ford i Tisak 1983; prema Schneider *et al.* 1996).

Postoji mnogo različitih određenja socijalne kompetencije i u svakom je naglašeno da je reč o samostalnom konstrukt koji se sastoji od više različitih faktora – sposobnosti, znanja i veština, koji određuju kako će se pojedinac snaći u većini socijalnih situacija. Na primer, Marlov (Marlowe 1986, prema Mlinarević i Tomas 2010) definiše socijalnu kompetenciju kao sposobnost razumevanja vlastitih i tuđih misli, osećanja i ponašanja, kao i preduzimanje odgovarajućih akcija

Dorđe Cupać (1996), Barejevo, Svetosavska 14, učenik 4. razreda Filološke gimnazije u Beogradu

MENTORI:

Filip Nenadić, student master studija psihologije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu

Milan Jordanov, student master studija psihologije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu

Sara Petrović, student psihologije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu

koje se temelje na tom razumevanju. Mekejb i Meler (McCabe i Meller 2004) socijalnu kompetenciju vide kao repertoar sposobnosti, koji uključuje poznavanje socijalnih standarda koji se koriste u ponašanju.

U ovom radu, vodićemo se definicijom socijalne kompetencije koju daju Baron i Markman (2003), a koja je u skladu sa dominantnim shvaćanjem da je socijalna kompetencija jedinstven konstrukt, sastavljen od više faktora: socijalne percepcije, socijalne adaptivnosti i ekspresivnosti. Ovi autori socijalnu percepciju definišu kao sposobnost da se ispravno percipiraju emocije, stavovi i ponašanje drugih ljudi, socijalnu adaptivnost kao sposobnost da se pojedinac adaptira raznim socijalnim situacijama i prilagodi grupama iz kojih ne potiče, a ekspresivnost kao sposobnost da se emocije iskažu u prikladnom maniru, kako bi ih drugi ljudi jasno prepoznali.

Politički stavovi

Korišćenje metafore „levica-desnica” u političkom kontekstu potiče od položaja sedenja u francuskom parlamentu za vreme revolucije iz 1789. godine. Na desnoj strani je sedela stranka koja je podržavala kralja i stari režim, dok je na levoj strani sedela stranka koja je bila protiv tadašnjeg režima i želela promene. Od tada su političke partije i ideologije često opisivane na jednodimenzionalnom političkom spektru, od levice koja se bori za jednakost i promene do desnice koja podržava status quo i tradicionalne vrednosti. Bez obzira na ideološke razlike, progresivci, komunisti i liberali su obično svrstavani na levicu, dok su fašisti, kapitalisti i konzervativci klasifikovani kao desnica (Jost *et al.* 2009 prema Kandler *et al.* 2012). Iako su mnogi autori smatrali da je dimenzija levica-desnica ili liberalizam-konzervativizam nedovoljna da bi se opisali politički stavovi, ova dimenzija je ostala do danas najčešće korišćena pri opisivanju političkih stavova i verovanja u psihološkim istraživanjima (Kandler *et al.* 2012). Jost, Gosling i Nosek (Jost *et al.* 2008) u svom radu izjednačavaju kontinuum levica-desnica i liberalizam-konzervativizam i ističu da se ova dimenzija ispostavila kao dobra u predviđanju širokog spektra stavova i ponašanja. U našem radu se ova dimenzija uzima za operacionalizaciju političkih

stavova. Zbog toga ćemo u istraživanju na osnovu skale liberalizma ljude podeliti na liberale i konzervativce. Pri tome se na sredini kontinuum nalaze umereni, odnosno ljudi koji nisu ni liberali ni konzervativci.

Politički stavovi i verovanja mogu biti dovedeni u vezu i sa nekim psihološkim karakteristikama (Jost *et al.* 2008). Istraživanja su pokazala da je otvorenost za iskustva u pozitivnoj korelaciji sa liberalizmom, dok je savesnost u pozitivnoj korelaciji sa konzervativizmom. Tipični liberali su otvoreniji za nova iskustva i češće tražaju za uzbuđenjima i novinama. Nasuprot tome, tipični konzervativci preferiraju stvari koje su poznate, nepromenljive i predvidljive (Graham *et al.* 2009).

U novijim istraživanjima političkih stavova u okviru psihologije učvrstilo se uverenje da su ključne odlike konzervativnog načina mišljenja odbijanje promena i prihvatanje neravnopravnosti (Jost 2006). Prema nekim autorima, u većini savremenih zapadnih društva mogu se prepoznati dve struje. Jedna koja teži promenama da bi se došlo do povećanog egalitarizma i druga koja opravdava postojanje neravnopravnosti da bi se održala društvena hijerarhija (Jost *et al.* 2008).

Treba istaći da se u ovom istraživanju koriste konstrukti „liberalizma” i „konzervativizma” kao aspekti ličnosti, a ne aspekti striktno političke pripadnosti. Takođe, treba imati u vidu da je ova dimenzija konstruisana u specifičnom kulturnom kontekstu koje se odlikuje dvopartijskim sistemom, koji se predstavlja kao bipolarni, tj. kao dimenzija liberalno-konzervativno.

Povezanost političkih stavova i socijalne kompetencije

U literaturi postoji malo radova koji povezuju socijalnu kompetenciju i političke stavove. U jednom longitudinalnom istraživanju u Sjedinjenim Američkim Državama Džin i Džeka Bloka (Block i Block 2006) pokazano je da su mnoge razlike u ličnosti između liberala i konzervativaca koje se pojavljuju u odrasloj dobi prisutne već pre polaska u školu, mnogo pre nego što ljudi dobiju šansu da se izjasne kao liberali ili konzervativci. Oni koji sebe u odrasloj dobi identifikuju kao liberalne, u detinjstvu su od strane učiteljice i učitelja viđeni kao samopouzdati, energični, društveni i ekspresivni. Oni koji su

sebe u odrasloj dobi identifikovali kao konzervativne, u predškolskom uzrastu su od strane učiteljice i učitelja percipirani kao rigidni, inhibirani, neodlučni i plašljivi. Mišljenje ovih autora je da data saznanja potvrđuju uverenja da bazične dimenzije ličnosti imaju ulogu u tome kakvu će političku orijentaciju osoba imati. Otvorenost za iskustva je u pozitivnoj korelaciji sa liberalizmom, koji je takođe i u pozitivnoj korelaciji sa ekspresivnošću i društvenošću (Funder i Sneed 1993 prema Carney *et al.* 2008). Upravo su rezultati studije Dejne Karni i saradnika (Carney *et al.* 2008) pokazali da su liberali u neverbalnoj komunikaciji ekspresivniji i pokazuju više znakova prijateljskih odnosa sa drugim ljudima. Ranije istraživanje, takođe u SAD, pokazalo je da je liberalizam u pozitivnoj korelaciji sa socijalnom kontrolom. Individue sa izraženom socijalnom kontrolom su taktične, samouverene i socijalno adaptivnije (Riggio 1986).

Osobama koje pripadaju određenoj grupi, pored osobine na kojoj se data kategorizacija zasniva, pripisujemo i niz dodatnih osobina (Havelka 2012). Kakve će osobine pojedinac osobama koje pripadaju nekoj socijalnoj kategoriji pripisati zavisi od niza okolnosti, pre svega od naše sopstvene pripadnosti određenoj socijalnoj kategoriji. Poznato je u psihologiji da na jedan način vidimo kategorije kojima sami pripadamo, a na sasvim drugačiji način vidimo kategorije kojima ne pripadamo (Havelka 2012). Ljudi koji su imali visok skor na skali liberalizma bolje ocenjuju grupe koje su percipirane kao liberalne, dok ljudi koji su imali nizak skor na skali liberalizma bolje ocenjuju grupe koje su percipirane kao konzervativne. Ipak, liberali bolje ocenjuju grupe koje su percipirane kao konzervativne nego što konzervativci ocenjuju grupe koje su percipirane kao liberalne (Chambers *et al.* 2013).

Između liberala i konzervativaca, pored političkog rivalstva, postoje i negativni stereotipi i negativno mišljenje jedne o drugoj strani (Graham *et al.* 2012). Tipični stereotipi u vezi sa konzervativcima su da su oni tradicionalni, zatvorenih shvatanja, patriote, konformisti i konvencionalisti. S druge strane, liberalima se pripisuju osobine poput blagonaklonosti, društvenosti, velikodušnosti, inteligencije, tolerantnosti. Krauford, Modri i Motl (Crawford *et al.* 2013) su pokazali da percepcija liberala i kon-

zervativaca zavisi od grupe kojoj procenivač pripada. Istraživanje je pokazalo da obe grupe povezuju svoju grupu sa pozitivnim stereotipima, a da drugu grupu povezuju sa negativnim stereotipima.

Cilj našeg istraživanja bio je da se ispita da li procena socijalne kompetencije zavisi od političkih stavova procenivača i političke orijentacije procenivanog.

Hipoteza 1: Liberali će na nivou celog uzorka biti percipirani kao socijalno kompetentniji od konzervativaca.

Hipoteza 2: Liberali će procenjivati liberale kao socijalno kompetentnije u odnosu na to kako će socijalnu kompetenciju liberala procenjivati umereni i konzervativci.

Hipoteza 3: Konzervativci će procenjivati konzervativca kao socijalno kompetentnijeg u odnosu na to kako će socijalnu kompetenciju konzervativca procenjivati umereni i liberali.

Metod

Uzorak. Uzorak je bio prigodan i činilo ga je 102 ispitanika, oba pola (56% žene), uzrasta od 19 do 55 godina ($AS = 29.36$, $SD = 12.14$). Polovina ispitanika se putem interneta dobrovoljno prijavilo da radi istraživanje, dok je druga polovina uzorka prikupljena prigodno i istraživanje je rađeno u papir-olovka formi.

Instrumenti. U istraživanju je korišćena besplatna IPIP verzija (Goldberg *et al.* 2006) skale liberalizma iz upitnika NEO-PI-R (Costa i McCrae 1992). Skala sadrži deset tvrdnji, sa ponuđenom petostepenom Likertovom skalom. Ova skala nam je pomogla da izvršimo podelu procenivača na osnovu njihovih političkih stavova na liberale, umerene i konzervativce.

Procena socijalne kompetencije je merena pomoću skale socijalne kompetencije koja sadrži tri faktora: socijalnu percepciju, socijalnu adaptivnost i ekspresivnost (Baron i Markman 2003). Ispitancima su bile date osobine koje opisuju liberala i konzervativca na osnovu kojih su oni ocenjivali ocenama od 1 do 5 koliko se ta tvrdnja odnosi na liberala, a koliko na konzervativca. Dakle, u ovom istraživanju, ova skala se nije zasnivala na samoproceni, već na proceni liberala i konzervativaca na datim tvrdnjama.

Varijable. Prva nezavisna varijabla u ovom istraživanju su politički stavovi procenjivača koji su na osnovu skale liberalizma podeljeni na liberale, umerene i konzervativce. Svi koji su imali skor koji je jednak ili niži od prvog kvartila su svrstani u grupu „konzervativaca”, svi koji su imali više skorove od trećeg kvartila su svrstani u grupu „liberala”. Ispitanici koji su imali skor između ovih graničnih vrednosti, svrstani su u grupu koja je dobila naziv „umereni”.

Druga nezavisna varijabla je politička orijentacija procenjivanog, koja ima dva nivoa: liberal i konzervativac.

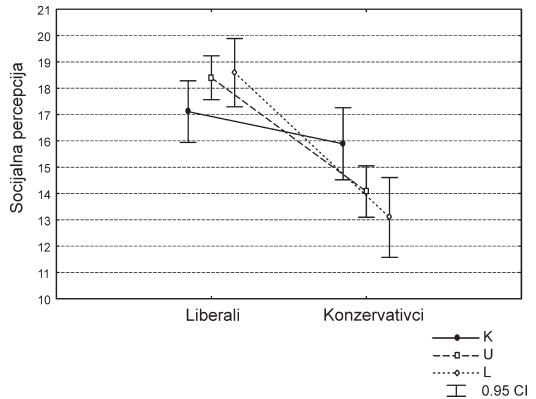
Zavisne varijable u ovom istraživanju su procene na supskalama socijalne percepcije, socijalne adaptivnosti i ekspresivnosti.

Postupak. Ispitanicima je dat opis liberala: liberalan, nekonvencionalan, otvorenih shvaćanja, fleksibilan, pristalica mira i progresivan; i konzervativca: konzervativan, tradicionalan, patriota, religiozan, konvencionalan, protivnik promena (Udolf 1973). Posle svake tvrdnje na skali za procenu socijalne kompetencije ispitanici su procenjivali u kom stepenu se tvrdnja odnosi na liberala a u kom na konzervativca. Nakon toga, popunjavali su skalu liberalizma. Polovina ispitanika je radila upitnik u papir-olovka formi, a polovina u formi online upitnika kreiranog pomoću servisa Google Forms.

Rezultati

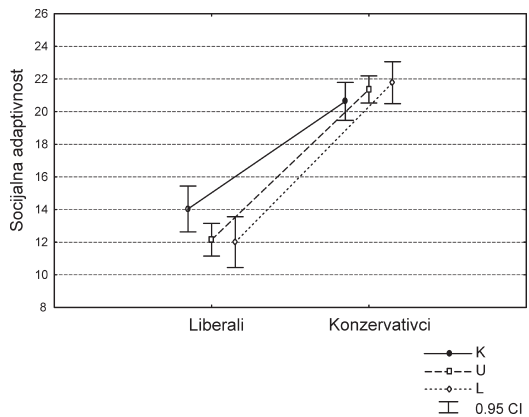
Sprovedena je kombinovana dvofaktorska analiza varijanse za sve tri supskale socijalne kompetencije.

Na supskali socijalne percepcije (slika 1) dobijena je statistički značajna interakcija političke orijentacije procenjivanog i procenjene orijentacije procenjivača, što znači da procena socijalne percepcije liberala i konzervativaca zavisi od grupe kojoj procenjivač pripada ($F(2, 99) = 6.45, p = 0.02$). Takođe, dobijena je i statistički značajna razlika na ponovljenom faktoru, odnosno za liberale je procenjeno da imaju bolju socijalnu percepciju od konzervativaca ($F(1, 99) = 60.35, p = 0.00$). Međutim, nije dobijena statistički značajna razlika na neponovljenom faktoru. Naknadnom analizom prostih efekata (Bonferonijev test) pokazalo se da su na ovoj supskali konzervativci percipirani boljim od

Slika 1. Supskala socijalne percepcije: K – konzervativci, U – umereni, L – liberali.

Figure 1. Subscale of social perception: K – conservatives, U – moderates, L – liberals.

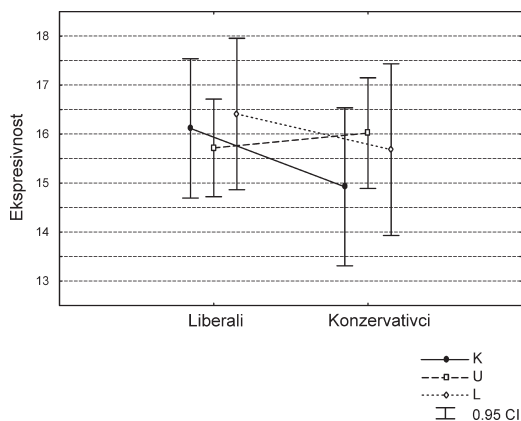

Slika 2. Subskala socijalne adaptivnosti: K – konzervativci, U – umereni, L – liberali.

Figure 2. Subscale of social adaptability: K – conservatives, U – moderates, L – liberals.

strane konzervativaca nego od strane liberala ($p = 0.02$).

Na supskali socijalne adaptivnosti nije dobijena statistički značajna interakcija faktora (slika 2). Kao i na prvoj skali, dobijena je statistički značajna razlika na ponovljenom faktoru (orijentacija procenjivanog) – liberali su procenjivani kao socijalno adaptivniji ($F(1, 99) = 220.33, p = 0.00$). Razlika na neponovljenom faktoru

Slika 3. Supskala ekspresivnosti: K – konzervativci, U – umereni, L – liberali.

Figure 3. Subscale of expressiveness:

K – conservatives, U – moderates, L – liberals.

(orijentacija procenjivača) za ovu supskalu nije dobijena.

Na supskali ekspresivnosti nije dobijena statistički značajna interakcija faktora, odnosno procena ekspresivnosti liberala i konzervativaca ne zavisi statistički značajno od grupe kojoj ispitanici pripadaju (slika 3). Statistički značajna razlika nije dobijena ni na ponovljenom faktoru, ni na neponovljenom faktoru.

Diskusija i zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je da se ispita da li procena socijalne kompetencije liberala i konzervativaca zavisi od političkih stavova procenjivača.

Delimično smo potvrdili prvu hipotezu, u kojoj se pretpostavlja da će liberali na sve tri supskale biti percipirani kao socijalno kompetentniji bez obzira na političke stavove procenjivača. Na prve dve supskale, socijalnoj percepciji i socijalnoj adaptivnosti, dobijena je razlika u percepciji liberala i konzervativaca bez obzira na političku orijentaciju procenjivača, te su liberali procenjivani kao socijalno kompetentniji. Ovo je u skladu sa rezultatima koji ukazuju na to da je liberalizam pozitivno koreliran sa socijalnom kontrolom, a da su osobe koje poseduju visoku socijalnu kontrolu i socijalno adaptivnije (Riggio 1986). Takođe, liberalizam je u pozitivnoj ko-

relaciji sa socijalnom senzitivnošću, opštom sposobnošću da se dekodira neverbalna komunikacija drugih ljudi (Riggio 1986). Na osnovu ove definicije možemo pretpostaviti da je emocionalna senzitivnost deo socijalne percepcije (Riggio 1986).

Na trećoj supskali, ekspresivnosti, nije dobijena razlika u percepciji liberala i konzervativaca. Ovaj nalaz nije u skladu sa prethodnim nalazima, gde su liberali percipirani kao ekspresivniji od konzervativaca (Block i Block 2006; Carney *et al.* 2008). Pretpostavljamo da do saglasnosti rezultata nije došlo zbog korišćenja različite metodologije. Naime, Blokovi (Block i Block 2006) su sprovedli longitudinalno istraživanje, u kome je procena ekspresivnosti vršena na dečijem uzrastu, a ispitanici su se o političkoj orijentaciji izjašnjavali tek u odrasloj dobi. Takođe, Carney *et al.* (2008) su koristili metodu posmatranja da bi procenili ekspresivnost liberala i konzervativaca. U ovom istraživanju, koristili smo skalu procene. Dakle, ova metodološka razlika mogla je da dovede do različitih rezultata, jer se u našem istraživanju tražila samoprocena ispitanika, dok su u drugim istraživanjima istraživači koristili metod posmatranja, tj. procene od strane drugih. Moguće je da su ubeđenja istraživača uticala na to da pronađu razlike u ekspresivnosti.

Druga hipoteza, koja se odnosila na to da će liberali biti procenjivani kao socijalno kompetentniji na sve tri supskale od strane liberala, u odnosu na procene od strane umerenih i konzervativaca, nije potvrđena. Sve tri grupe su davale podjednako visoke ocene liberalima na svim supskalama. Možemo zaključiti da svi pretpostavljaju da su liberali socijalno kompetentni, pa zbog toga liberali dobijaju podjednako visoke ocene. Ovo može da se protumači i time da ove skale ne vrše dobru diskriminaciju.

Treća hipoteza, u kojoj se pretpostavlja da će konzervativci procenjivati konzervativce na sve tri supskale kao socijalno kompetentnije u odnosu na to kako ih procenjuju umereni i liberali delimično je potvrđena. Jedina razlika je dobijena na supskali socijalne percepcije. Dakle, konzervativci procenjuju socijalnu percepciju konzervativaca boljom nego što to čine liberali. To ne važi za procenu socijalne adaptivnosti i ekspresivnosti. U istraživanju smo dobili rezultat

koji ukazuje da se socijalna adaptivnost od ostale dve osobine najviše pripisuje liberalima i zbog toga su konzervativci skloni da liberale za ovu osobinu ocenjuju visoko, a svoju grupu, konzervativce, nisko. Ipak, socijalna percepcija nije osobina koja se u tom stepenu pripisuje liberalima, pa samim tim konzervativci mogu svojoj grupi da daju više ocene od onih koje konzervativcima daju liberali i umereni.

Možemo zaključiti da dva od tri faktora socijalne kompetencije zavise od političke orijentacije procenjivanog. Liberali su ocenjeni kao socijalno adaptivniji i kao oni s boljom socijalnom percepcijom. Ipak, ne postoji razlika u proceni ekspresivnosti liberala i konzervativaca. Za samo jedan faktor socijalne kompetencije – socijalnu percepciju, važna je interakcija političke orijentacije procenjivanog i političkih stavova procenjivača. Za procenu socijalne adaptivnosti i ekspresivnosti nije dobijena interakcija ova dva faktora.

Ograničenije istraživanja bi moglo da bude to što smo za procenu liberalizma koristili eksplisitnu tehniku – skalu liberalizma. Možda bismo dobili validniju podelu na liberale, konzervativce i umerene ako bismo koristili implicitne tehnike za merenje političkih stavova (Jost *et al.* 2008; Kandler *et al.* 2012). Skala koju smo koristili za procenu socijalne kompetencije nije nam dala finije razlike, što bi moglo značajno da utiče na rezultate. Treba podsetiti i na to da smo konstrukte liberalizma i konzervativizma preuzeli iz istraživanja koja su vršena u SAD. Zbog toga, smatramo da je potrebno detaljnije definisati te konstrukte u socio-kulturnom kontekstu Srbije, te u skladu s tim konstruisati adekvatnu skalu za merenje političkih stavova.

Literatura

Baron R. A., Markman G. D. 2003. Beyond social capital: the role of entrepreneurs' social competence in their financial success. *Journal of Business Venturing*, **18**: 41.

Block J., Block J. H. 2006. Nursery school personality and political orientation two decades later. *Journal of Research in Personality*, **40** (5): 734.

Chambers J. R., Schlenker B. R., Collisson B. 2013. Ideology and Prejudice The Role of Value Conflicts. *Psychological science*, **24** (2): 140.

Carney D. R., Jost J. T., Gosling S. D., Potter J. 2008. The secret lives of liberals and conservatives: Personality profiles, interaction styles, and the things they leave behind. *Political Psychology*, **29** (6): 807.

Costa P. T., McCrae R. R. 1992. Four ways five factors are basic. *Personality and individual differences*, **13** (6): 653-665.

Crawford J. T., Modria S. A., Motylb M. 2013. Bleeding-Heart Liberals and Hard-Hearted Conservatives: Subtle Political Dehumanization Through Differential Attributions of Human Nature and Human Uniqueness Traits. *Journal of Social and Political Psychology*, **1** (1): 86.

Goldberg L. R., Johnson J. A., Eber H. W., Hogan R., Ashton M. C., Cloninger C. R., Gough H. C. 2006. The International Personality Item Pool and the future of public-domain personality measures. *Journal of Research in Personality*, **40**: 84.

Graham J., Haidt J., Nosek B. A. 2009. Liberals and conservatives rely on different sets of moral foundations. *Journal of personality and social psychology*, **96** (5): 1029.

Graham J., Nosek B. A., Haidt J. 2012. The moral stereotypes of liberals and conservatives: Exaggeration of differences across the political spectrum. *PLoS ONE*, **7** (12).

Havelka N. 2012. *Socijalna percepcija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Jost J. T., Nosek B. A., Gosling S. D. 2008. Ideology: Its resurgence in social, personality, and political psychology. *Perspectives on Psychological Science*, **3** (2): 126.

Jost J. T. 2006. The end of the end of ideology. *American Psychologist*, **61** (7): 651.

Kandler C., Bleidorn W., Riemann R. 2012. Left or right? Sources of political orientation: The roles of genetic factors, cultural transmission, assortative mating, and

personality. *Journal of personality and social psychology*, **102** (3): 633.

McCabe P. C., Meller P. J. 2004. The relationship between language and social competence: How language impairment affects social growth. *Psychology in the Schools*, **41** (3): 313.

Mlinarević V., Tomas S. 2010. Partnerstvo roditelja i odgojitelja čimbenik razvoja socijalne kompetencije djeteta. *Magistra ladertina*, **5** (5): 143.

Riggio R. E. 1986. Assessment of basic social skills. *Journal of Personality and social Psychology*, **51** (3): 649.

Schneider R. J., Ackerman P. L., Kanfer R. 1996. To "act wisely in human relations:" Exploring the dimensions of social competence. *Personality and individual Differences*, **21** (4): 469.

Thorndike E. L. 1920. Intelligence and its uses. *Harper's magazine*, **140**: 227.

Udolf R. 1973. Liberal and conservative political stereotypes in terms of belief response hierarchies. *Psychological Reports*, **32** (1): 275.

Dorđe Cupać

Assessment of Liberals' and Conservatives' Social Competence Based on the Rater's Political Attitudes

The aim of this study was to examine the effect of the raters' political attitudes on the assessment of liberals' and conservatives' social competence. In this research social competence was considered a unique construct that consists of three factors: social perception, social adaptability and expressiveness. This definition is in

accordance with today's understanding of social competence. Political orientation was defined as one dimension with liberalism and conservatism at opposite ends. Previous studies have suggested that liberals will be perceived as more socially competent than conservatives and that the assessment of liberals' and conservatives' social competence will depend on the group to which the rater belongs: liberal, conservative or moderate. We had 102 participants of both genders, aged from 19 to 55. Participants were first given the description of a liberal and a conservative person. Then, they rated liberals and conservatives on three subscales of social competence and after that they completed a self-report scale for political orientation. There were two independent variables in the study: political orientation of the target (liberal or conservative) and political orientation of raters (liberal, moderate and conservative). The dependent variables were rates on the three subscales of social competence. The results showed that the target's and the rater's political orientations are important for the assessment of social perception. On the whole, liberals were perceived as having better social perception, while the conservatives were better perceived by conservatives than by the liberals. For the assessment of social adaptability, only the political orientation of the target was important. None of the independent variables affected the assessment of expressiveness. We came to the conclusion that the conservatives evaluate their group depending on how they perceive liberals. The potential limitation of this study could be the use of explicit technique – the scale of liberalism. Maybe we would have gotten a more valid distinction between liberals, conservatives and moderates if we had used implicit techniques through which it is also possible to measure political orientation. Also, liberalism and conservatism as constructs were taken from studies conducted in US. We believe it is necessary to specify what they represent in Serbia and construct adequate implicit or explicit technique to measure political orientation. Therefore, that is our recommendation for future research.

Prilozi

1. Skala liberalizma

1. Težim da glasam za liberalno orijentisane političke kandidate
2. Verujem da ne postoji apsolutno dobro i apsolutno zlo
3. Smatram da kriminalci treba da dobiju pomoć pre nego kaznu
4. Verujem u jednu pravu religiju
5. Težim da glasam za konzervativno orijentisane političke kandidate
6. Verujem da previše novca od poreza ide podržavanju umetnika
7. Smatram da zakoni treba striktno da se primenjuju
8. Smatram da smo mi previše blagi prema kriminalcima
9. Smatram da treba da budemo strogi prema kriminalu
10. Volim da stojim dok se pušta nacionalna himna

2. Skala za procenu socijalne kompetencije

Socijalna percepcija

1. Dobro procenjuje druge ljude
2. Obično može tačno da prepozna tipove ljudi samo posmatrajući njihovo ponašanje
3. Obično može da pročita druge dobro – da kaže kako se osećaju u datom trenutku

4. Može da kaže zašto se ljudi ponašaju onako kako se ponašaju u većini situacija
5. Uglavnom zna kada je pravo vreme da pita nekoga za uslugu

Socijalna adaptivnost

1. Može lako da se prilagodi da bude u skoro svim društvenim situacijama
2. Može da mu bude ugodno sa svim tipovima ljudi – mladima ili starima, ljudima iz iste ili različite pozadine kao on
3. Može da priča sa bilo kim skoro o svemu
4. Ljudi mu govore da je osećajan i da razume druge
5. Nema problema da se predstavi nepoznatim osobama

Ekspresivnost

1. Ljudi mogu uvek da mu odrede emocije čak i kad pokuša da ih sakrije
2. Koju god emociju da oseća iznutra, ona teži da se pokaže i spolja
3. Drugi ljudi mogu uvek dosta da kažu kako se oseća u datom trenutku
4. Veoma je osetljiv na kritike drugih
5. Često je zabrinut šta drugi misle o njemu

Sve skale su petostepene: 1 – ne odnosi se, 2 – delimično se ne odnosi, 3 – nisam siguran/sigurna, 4 – delimično se odnosi, 5 – odnosi se.

